КЛЮЧОВА ТЕМА[1]
Стаття 6 (цивільно-правовий аспект)
Арбітраж

(Останнє оновлення: 28.02.2025)

Вступ

Стаття 6 не виключає створення арбітражних судів для врегулювання певних спорів. Водночас потрібно чітко розрізняти поняття добровільного та примусового арбітражу. Усі гарантії, викладені в пункті 1 статті 6, застосовуватимуться до поняття примусового арбітражу (*«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, 2010 р., § 49). У випадку застосування процедури добровільного арбітражу, за умови, що арбітражне застереження було прийнято вільно, в законний спосіб та недвозначно, сторони в принципі можуть відмовитись від гарантій, передбачених статтею 6 (*«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 94-96).

Принципи, отримані з поточної судової практики

Загальні принципи:

- Стаття 6 не виключає створення арбітражних судів для врегулювання певних спорів (*«Трансадо – Транспортес Флувіас Ду Садо, С.А. проти Португалії» (Transado – Transportes Fluviais Do Sado, S.A. v. Portugal)* (ухв.), 2003 р.; *«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, 2010 р., § 48; *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 94). З огляду на те, що арбітражні застереження пропонують беззаперечні переваги для відповідної особи, а також для здійснення правосуддя, вони в принципі не порушують положення Конвенції (*«Таббане проти Швейцарії» (Tabbane v. Switzerland)* (ухв.), 2016 р., § 25; *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 94).
- Потрібно чітко розрізняти поняття добровільного та примусового арбітражу. У випадку застосування процедури примусового арбітражу, коли арбітраж передбачено законом, сторони не мають змоги вивести спір з-під юрисдикції арбітражного суду. А отже, арбітражний суд має надавати гарантії, викладені в пункті 1 статті 6 (*«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, 2010 р., § 49; *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 95; *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., §§ 174, 181). Своєрідний характер спорів *(sui generis),* пов'язаних з футболом, не є достатньою підставою для того, щоб позбавляти осіб гарантій справедливого судового розгляду, викладених у пункті 1 статті 6 (*«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., § 180).

[1] Підготовлено Секретаріатом Суду. Не покладає зобов'язань на Суд.
Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

- Добровільний арбітраж в принципі не порушує жодних питань згідно з пунктом 1 статті 6, оскільки відбувається в добровільному порядку *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 96; *«Аполло Інжинірінг Лімітед проти Сполученого Королівства» (Apollo Engineering Limited v. the United Kingdom)* (ухв.), 2019 р., § 38). Для того щоб вважатися відмовою від гарантій, передбачених пунктом 1 статті 6, арбітражне застереження має бути прийняте «вільно, в законний спосіб та недвозначно» (*«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, 2010 р., § 48; *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 96; *«Бег С.п.а проти Італії» (Beg S.p.a. v. Italy)*, 2021 р., § 127). Втім, коли сторони погоджуються на арбітраж, це не означає, що вони автоматично однозначно відмовились від усіх своїх прав згідно з пунктом 1 статті 6 (див. рішення у справі *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 121-123, щодо оцінки того, чи був вибір заявника «однозначним», або, інакше кажучи, чи свідомо заявник відмовився від права на розгляд спору незалежним та безстороннім судом; див. також рішення у справі *«Бег С.п.а. проти Італії» (Beg S.p.a. v. Italy)*, 2021 р., §§ 136-143, щодо оцінки того, чи компанія-заявник недвозначно відмовилась як від гарантії безсторонності, так і від очікування того, що національні суди забезпечать відповідність арбітражного рішення правилам, які стосуються справи, включно з правилами щодо безсторонності арбітрів).
- Навіть коли арбітраж не є обов'язковим за законом, його не можна вважати добровільним. Наприклад, у справі *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., відмова від прийняття арбітражного застереження могла спричинити негативні наслідки для професійної кар'єри другої заявниці, тому Суд постановив, що вона не прийняла це застереження вільно та недвозначно (§§ 113-115).
- У деяких випадках арбітраж не може бути ні примусовим, ні добровільним, а натомість передбачає залучення заявника до арбітражу третіми сторонами (див. рішення у справі *«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, 2010 р., § 50, щодо угоди про передачу спору на розгляд арбітражного суду, укладеної між компанією, міноритарним акціонером якої був заявник, і основним акціонером цієї компанії).

Застосовність пункту 1 статті 6:

- Право на стягнення сум, присуджених арбітражним судом, вважається «правом цивільного характеру» в розумінні статті 6. А отже, пункт 1 статті 6 застосовується до проваджень щодо скасування арбітражних рішень, які розглядаються в судах загальної юрисдикції (*«Стран Грік Рефайнеріз і Стратіс Андреадіс проти Греції» (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 1994 р., § 40; див. також рішення у справі *«Ксав'є Лукас проти Франції» (Xavier Lucas v. France)*, 2022 р., §§ 29-32).
- Виплата збитків футбольному клубу стосується прав матеріального характеру і випливає з договірних відносин між приватними особами. А отже, це права «цивільного характеру» в розумінні статті 6 (*«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 57; *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., § 159).
- Зниження категорії спортивного судді з «вищого» до «провінційного» рівня та негативні наслідки такого зниження для професійної кар'єри помічника судді, що призвело до втрати заробітку, є достатніми підставами для того, щоб вважати права, які розглядаються, «цивільними» (*«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., § 160).
- У випадку відкриття професійними організаціями дисциплінарного провадження, в контексті якого під загрозою опиняється право порушника здійснювати професійну

діяльність у зв'язку з відстороненням на два роки, відсутні сумніви щодо «цивільного» характеру прав, що розглядаються (*«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 58; див. також рішення у справі *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021 р., § 65, щодо санкцій, які призвели до анулювання ліцензії футбольного судді).

- Якщо дисциплінарне провадження було відкрито професійними організаціями у відповідь на публічні заяви (на телебаченні або в соціальних мережах), таке провадження може вважатися зазіханням на реалізацію права на свободу вираження поглядів, яке є «правом цивільного характеру» в розумінні пункту 1 статті 6 (*«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, 2021 р., § 20, щодо накладення дисциплінарних санкцій на директора футбольного клубу; *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021 р., § 15, щодо накладення дисциплінарних санкцій на футбольного суддю).
- Дисциплінарне провадження щодо професійного футболіста, яке призвело до його відсторонення від кількох матчів, має негативні наслідки для матеріальних прав його футбольного клубу, а отже, впливає на його «права цивільного характеру» в розумінні пункту 1 статті 6 (*«Накі та Асоціація спортивних клубів AMED проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, 2021 р., § 20).
- Водночас тимчасове відсторонення футболістів-аматорів від будь-якої діяльності, пов'язаної з футболом, не стосується прав матеріального характеру, а отже, пункт 1 статті 6 не застосовується. У рішенні у справі *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., Суд зауважив, що футболісти-аматори не отримують винагороди. Отже, на відміну від професійних футболістів (яким платять за час, який вони витрачають на змагання та тренування), футболістам-аматорам дозволяється лише отримувати відшкодування понесених витрат, так, щоб відсторонення від діяльності, пов'язаної з футболом, не поставило під загрозу їхнє право на професійну діяльність. Попри те, що заявники у справі *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., стверджували, що в Туреччині діяла усталена практика, згідно з якою гравці аматорських футбольних ліг отримували заробітну плату або інші пільги від своїх клубів, Суд зауважив, що заявники не надали копію будь-якої угоди, укладеної ними зі своїм клубом, або доказу отримання виплат чи інших пільг. Отже, заявники не змогли довести, що спір, який розглядався, мав матеріальний характер (§ 155).

Арбітражні суди як «інший міжнародний орган розслідування чи врегулювання»:

- Справа, що вже подана на розгляд до міжнародних арбітражних судів, може вважатися такою, яку подано до «іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання», а отже, вона є неприйнятною згідно з підпунктом «b» пункту 2 статті 35 Конвенції (*«Ле Брідж Корпорейшн Лімітед С.Р.Л. проти Республіки Молдова» (Le Bridge Corporation LTD S.R.L. v. the Republic of Moldova)* (ухв.), 2018 р., § 22-33, щодо Арбітражного суду Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС)). Заявником у провадженні у Страсбурзі була юридична особа «Ле Брідж» (Le Bridge), водночас заявником у провадженні МЦУІС був Франк Шарль Аріф (Franck Charles Arif) — фізична особа та інвестор. Утім, Суд постановив, що справи за своєю суттю є ідентичними, адже пан Аріф був власником 100 % акцій компанії-заявника, а також її генеральним директором, і саме як генеральний директор підписав форму заяви, коли подавав справу до Суду.

- У справі *«ВАТ "Нафтова компанія ЮКОС" проти Росії» (OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia)*, 2011 р., Суд не розглядав питання про те, чи можна вважати Постійну палату третейського суду в Гаазі «іншим міжнародним органом розслідування чи врегулювання», оскільки сторони в арбітражному провадженні та в Суді були різними, тому питання не були «за своєю суттю ідентичними» в розумінні підпункту «b» пункту 2 статті 35 Конвенції (§§ 519-526).

Відповідальність Держав за дії або бездіяльність арбітражних судів:

- Попри те, що Спортивний арбітражний суд (CAC) не є ні державним судом, ні іншою установою публічного права, а натомість є суб'єктом приватного права, суди Швейцарії мали юрисдикцію визначати чинність рішень CAC, та Федеральний Верховний Суд відхилив оскарження заявників, надавши відповідним арбітражним рішенням законної сили. Отже, відповідальність було покладено на Державу-відповідача, а Суд мав персональну юрисдикцію (*ratione personae*) (*«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 65-67).
- Аналогічним чином, Суд мав юрисдикцію *ratione personae* розглядати скарги, пов'язані з діями або бездіяльністю Арбітражної палати Римської Торгової Палати (юридичної особи публічного права), підтвердженими національними судами Італії (*«Бег С.п.а. проти Італії» (Beg S.p.a. v. Italy)*, 2021 р., §§ 63-66).

Доступ до суду:

- Право на доступ до суду не передбачає подання справи до судів загальної юрисдикції, судів класичного виду, інтегрованим у стандартний судовий апарат держави. Натомість слово «суд» *("tribunal")* у пункті 1 статті 6 може означати організацію, створену з метою ухвалення рішень з обмеженої кількості конкретних питань (*«Літгоу та інші проти Сполученого Королівства» (Lithgow and Others v. the United Kingdom)*, 1986 р., § 201; *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 94; *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., § 173).
- Особа може відмовитись від права на розгляд її справи в суді, погодившись із арбітражним застереженням. Ця відмова, що пропонує беззаперечні переваги для відповідної особи, а також для здійснення правосуддя, в принципі не порушує положення Конвенції (*«Пасторе проти Італії» (Pastore v. Italy)* (ухв.), 1999 р.; *«Ейфаж С.А. та інші проти Швейцарії» (Eiffage SA and Others v. Switzerland)* (ухв.), 2009 р.; *«Таббане проти Швейцарії» (Tabbane v. Switzerland)* (ухв.), 2016 р., § 25; *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., § 94).
- Якщо доступ до суду обмежений, наприклад, у разі користування міжнародною організацією імунітетом від юрисдикції національних судів, арбітражні процеси можуть стати розумним альтернативним засобом захисту прав, що гарантуються Конвенцією (*«Клаузекер проти Німеччини» (Klausecker v. Germany)* (ухв.), 2015 р., §§ 71-76).
- Якщо національні та арбітражні суди ухвалюють переконливі, докладні та обґрунтовані рішення щодо причин відсутності в них юрисдикції розглядати спір, обмеження права на доступ до суду не може бути непропорційним порівняно до законних цілей, що переслідуються, зокрема належному здійсненню правосуддя та ефективності ухвал національних судів, а отже, не може порушувати положення Конвенції (*«Алі Різа проти Швейцарії» (Ali Riza v. Switzerland)*, 2021 р., §§ 85-98).

Суд, встановлений законом:

- Арбітражний суд вважатиметься *«судом, встановленим законом»,* у розумінні пункту 1 статті 6 за умови, що відповідає певним критеріям, викладеним у рішенні у справі

«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland), 2018 р., щодо Спортивного арбітражного суду. Суд постановив, що попри те, що повноваження CAC походять з положень приватного права, на основі норм права та після завершення в установленому порядку проваджень, CAC мав повну юрисдикцію щодо визначення наданих йому питань про факти та право в контексті спорів, поданих на його розгляд. Його рішення забезпечували вирішення цих спорів у судовому порядку і підлягали оскарженню у Федеральному Верховному Суді. Останній розглянув арбітражні рішення CAC як «справжні судові рішення, зіставні з рішеннями державного суду». Отже, завдяки спільній дії Федерального закону про міжнародне приватне право та практики Федерального Верховного Суду, під час ухвалення рішень у справах заявників CAC вважався «судом, встановленим законом» у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції (§ 149).

Змагальність — публічне слухання:

- У цьому контексті відповідні принципи пункту 1 статті 6 застосовуються до слухань в арбітражних судах (*«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, 2010 р., § 53; *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 182-183) і, наприклад, якщо проведення слухання не вимагається, див. рішення у справі *«Алі Різа проти Швейцарії» (Ali Riza v. Switzerland)*, 2021 р., §§ 113-119.
- Пункт 1 статті 6 не виключає явної чи опосередкованої добровільної відмови від права на публічне слухання (*«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 180-181). Від цього права можна відмовитися на законних підставах навіть під час судового провадження, тому це положення так само стосується арбітражного провадження (метою якого часто є уникнення публічності), див. рішення у справі *«Суованіємі та інші проти Фінляндії» (Suovaniemi and others v. Finland)* (ухв.), 1999 р. Отже, відсутність публічного слухання під час арбітражного розгляду сама собою не робить процедуру арбітражного розгляду необґрунтованою (*«Клаузекер проти Німеччини» (Klausecker v. Germany)* (ухв.), 2015 р., § 74; *«Колгу проти Туреччини» (Kolgu v. Turkey)* (ухв.), 2013 р., §§ 44-45), особливо якщо заявник віддав перевагу арбітражному провадженню перед провадженням у цивільному суді загальної юрисдикції (*там само* (ухв.), 2013 р., §§ 36-47).

Незалежність і безсторонність:

- Якщо заявники мають підстави та можливість вимагати відводу арбітра через сумніви в його незалежності та безсторонності, проте не роблять цього, вважається, що вони недвозначно відмовились від права на судовий розгляд перед безстороннім суддею (*«Суованіємі та інші проти Фінляндії» (Suovaniemi and others v. Finland)* (ухв.), 1999 р.). І навпаки, якщо заявляється такий відвід, процедура арбітражного розгляду має передбачати гарантії відповідно до пункту 1 статті 6, навіть у випадку добровільного арбітражу. У цій справі не можна вважати, що заявник «недвозначно» відмовився від свого права на незалежний та безсторонній суд (*«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 121-123; *«Бег С.п.а. проти Італії» (Beg S.p.a. v. Italy)*, 2021 р., §§ 136-143).
- Суд розглянув питання відмови від прав на судовий розгляд перед безстороннім суддею в контексті арбітражного провадження, без потреби в ухваленні рішення щодо того, чи буде аналогічна відмова чинною в контексті суто судового провадження (*«Бег С.п.а. проти Італії» (Beg S.p.a. v. Italy)*, 2021 р., § 141).
- Спосіб призначення членів суду сам собою не підриває незалежність і безсторонність судового органу, за умови, що після призначення на членів не чиниться тиск, вони не

отримують жодних інструкцій і під час виконання своїх обов'язків є повністю незалежними (*«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., § 209).

- За наявності міцних організаційних зв'язків між Радою директорів та Арбітражним комітетом Федерації футболу структурні недоліки Арбітражного комітету, пов'язані з надто широкими повноваженнями, наданими Раді директорів, щодо організаційної структури та діяльності Арбітражного комітету, є законною підставою для сумнівів у тому, що члени Арбітражного комітету діють з необхідною незалежністю та безсторонністю (*«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., § 222). Зокрема, це стосується випадків коли термін дії повноважень членів Арбітражного комітету той самий, що й у Раді директорів, і коли члени Арбітражного комітету не зобов'язані керуватися будь-якими правилами професійної етики. Крім того, Арбітражний комітет, який ухвалює рішення щодо спорів, що випливають з договорів між клубами та їх гравцями, ймовірно, не діятиме незалежно та безсторонньо, якщо Рада директорів, яка призначає членів Арбітражного комітету, складається переважно з колишніх членів або керівництва футбольних клубів, що впливає на склад Арбітражного комітету на користь футбольних клубів (§§ 201-223).

Тривалість провадження:

- Тривалість арбітражного провадження береться до уваги не лише в контексті арбітражного провадження per se (*«Дезервіре СРЛ проти Молдови» (Deservire SRL v. Moldova)*, 2009 р., § 48), але й у контексті оцінки загальної тривалості провадження (*«Штехаунер проти Австрії» (Stechauner v. Austria)*, 2010 р., § 43; *«Пухштайн проти Австрії» (Puchstein v. Austria)*, 2010 р., § 39).

Виконання арбітражних рішень:

- Невиконання арбітражного рішення може призвести до порушення положень пункту 1 статті 6 (*«Остапенко проти України» (Ostapenko v. Ukraine)*, 2007 р., §§ 40-42; *«Маріні проти Албанії» (Marini v. Albania)*, 2007 р., §§ 130-135; *«Ріджент Компані проти України» (Regent Company v. Ukraine)*, 2008 р., §§ 59-60).

Варті уваги приклади

- *«Літгоу та інші проти Сполученого Королівства» (Lithgow and Others v. the United Kingdom)*, 1986 р. — доступ до незалежного суду та арбітражний суд як «суд, встановлений законом» (відсутність порушення пункту 1 статті 6);
- *«Стран Грік Рефайнеріз і Стратіс Андреадіс проти Греції» (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 1994 р. — скасування законодавчим заходом арбітражного рішення , що встановлювала наявність боргу в Держави (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Суованіємі та інші проти Фінляндії» (Suovaniemi and others v. Finland)* (ухв.), 1999 р. — відмова від права на судовий розгляд; відвід арбітра у зв'язку з сумнівами в його безсторонності (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Пасторе проти Італії» (Pastore v. Italy)* (ухв.), 1999 р. — відмова від права на судовий розгляд на користь арбітражу (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Трансадо – Транспортес Флувіас Ду Садо, С.А. проти Португалії» (Transado-Transportes Fluviais Do Sado, S.A. v. Portugal)* (ухв.), 2003 р. — відмова від певних прав згідно з пунктом 1 статті 6 в арбітражному суді (неприйнятно — явно необґрунтовано);

- *«Ріджент Компані проти України» (Regent Company v. Ukraine)*, 2008 р. — тривале невиконання остаточного арбітражного рішення (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Ейфаж С.А. та інші проти Швейцарії» (Eiffage SA and Others v. Switzerland)* (ухв.), 2009 р. — відмова від права на судовий розгляд шляхом укладення договору з Європейською організацією з ядерних досліджень (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Гранос Органікос Насйоналес С.А. проти Німеччини» (Granos Organicos Nacionales S.A. v. Germany)* (ухв.), 2010 р. — якщо ухвалення рішення щодо визнання арбітражного застереження недійсним покладається на державні суди, заявник не зобов'язаний виносити справу на розгляд арбітражного суду, перш ніж звертатися до державного суду (прийнятно);
- *«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, 2010 р. — зобов'язання передати спір в арбітраж на підставі застереження, погодженого третіми сторонами (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Колгу проти Туреччини» (Kolgu v. Turkey)* (ухв.), 2013 р. — відсутність публічного слухання під час арбітражного провадження у спорі між футболістом та його клубом у Арбітражному комітеті Федерації футболу Туреччини (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Клаузекер проти Німеччини» (Klausecker v. Germany)* (ухв.), 2015 р. — обмеження доступу до національних судів для розгляду процедури працевлаштування в Європейському патентному відомстві за наявності обґрунтованої альтернативної процедури (арбітражу) (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Таббане проти Швейцарії» (Tabbane v. Switzerland)* (ухв.), 2016 р. — відмова від права на оскарження арбітражного рішення (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Ле Брідж Корпорейшн ЛТД С.Р.Л. проти Республіки Молдова» (Le Bridge Corporation LTD S.R.L. v. the Republic of Moldova)* (ухв.), 2018 р. — заявник подав ідентичні скарги до іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання — Арбітражного суду МЦУІС (неприйнятно — ідентичні по суті);
- *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р. — оскарження незалежності та безсторонності Спортивного арбітражного суду (відсутність порушення пункту 1 статті 6); відсутність публічного слухання (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Аполло Інжинірінг Лімітед проти Сполученого Королівства» (Apollo Engineering Limited v. the United Kingdom)* (ухв.), 2019 р. — відмова від певних гарантій, передбачених пунктом 1 статті 6 шляхом прийняття арбітражного застереження (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Баккер проти Швейцарії» (Bakker v. Switzerland)* (ухв.), 2019 р. — САС наклав на заявника покарання, яке полягало в пожиттєвій забороні займатися професійною діяльністю (професійний велосипедист); заявник подав скаргу щодо порушення його права на справедливий суд до Федерального суду (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Промімпро Експортс енд Імпортс Лімітед і Сінекванон Інвест проти України» (Promimpro Exports and Imports Limited and Sinequanon Invest v. Ukraine)* (ухв.), 2019 р. — невиконання арбітражного рішення (неприйнятно — несумісно *ratione personae*);
- *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р. — незалежність і безсторонність Арбітражного комітету Федерації футболу Туреччини (порушення пункту 1 статті 6); відсторонення футболістів-аматорів від будь-

якої діяльності, пов'язаної з футболом, строком на рік (неприйнятно — несумісно *ratione materiae*);

- *«Медіейшн Берті Спортс проти Туреччини» (Mediation Berti Sports v. Turkey)* (ухв.), 2020 р. — відсутність «права цивільного характеру» у зв'язку з тим, що національне законодавство, яке регулює діяльність, пов'язану з футболом, не визнало позовні вимоги, подані юридичною особою, що випливали з договору про представництво у сфері футболу, і не надало правовий захист юридичним особам під час провадження у Федерації футболу Туреччини (неприйнятно — несумісно *ratione materiae*);
- *«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, *«Накі та Асоціація спортивних клубів AMED проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021 р. — незалежність і безсторонність Арбітражного комітету Федерації футболу Туреччини щодо санкцій, накладених на директора футбольного клубу, професійного футболіста та професійного суддю (порушення пункту 1 статті 6 у всіх трьох випадках; у другому випадку — лише щодо футбольного клубу, який на національному рівні оскаржив санкції, накладені на одного з його гравців, і неприйнятно щодо футболіста);
- *«Бег С.п.а. проти Італії» (Beg S.p.a. v. Italy)*, 2021 р. — відсутність безсторонності в одного з арбітрів Арбітражної палати Римської Торгової Палати, що пов'язана з його попередніми та паралельними професійними зв'язками (включно з його роллю адвоката в паралельному цивільному провадженні) з компанією, яка контролювала протилежну сторону в арбітражному провадженні (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Алі Різа проти Швейцарії» (Ali Riza v. Switzerland)*, 2021 р. — обмеження права на доступ до суду в Спортивному арбітражному суді (CAC) і Федеральному Верховному Суді Швейцарії (відсутність порушення пункту 1 статті 6); відсутність публічного слухання і заявлене недотримання принципу рівності сторін (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Ксав'є Лукас проти Франції» (Xavier Lucas v. France)*, 2022 р. — надмірно формалістичне рішення, яке визнало юридичне оскарження заяви про скасування арбітражного рішення неприйнятним через неподання його в електронному вигляді, попри практичні перешкоди. Застосовність пункту 1 статті 6 (прийнятно — *ratione materiae*; порушення пункту 1 статті 6).

Справи відповідно до положень статті 6 (кримінально-правовий аспект):

- *«Девеєр проти Бельгії» (Deweer v. Belgium)*, 1980 р.: накладення штрафу в межах врегулювання за умови тимчасового закриття підприємства заявника (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р.: дисциплінарне провадження, яке призвело до відсторонення заявників від діяльності, пов'язаної з футболом, строком на один рік, §§ 153-154 (неприйнятно — несумісно *ratione materiae*).

Арбітраж відповідно до інших статей Конвенції

Стаття 7:

- *«Платіні проти Швейцарії» (Platini v. Switzerland)* (ухв.), 2020 р.: арбітражне рішення що призвело до дисциплінарного відсторонення від діяльності у сфері професійного спорту; рішення ґрунтується на дисциплінарному кодексі ФІФА та ухвалене її судовими органами (неприйнятно — несумісно *ratione materiae*).

Стаття 8:

- *«Платіні проти Швейцарії» (Platini v. Switzerland)* (ухв.), 2020 р.: арбітражне рішення, що призвело до дисциплінарного відсторонення від діяльності у сфері професійного спорту (неприйнятно — явно необґрунтовано).

Стаття 10:

- *«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, *«Накі та Асоціація спортивних клубів AMED проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021 р.: дисциплінарні та спортивні санкції та штрафи, накладені Федерацією футболу Туреччини без належного обґрунтування, через коментарі, висловлені в телепрограмі та в соціальних мережах (порушення).

Стаття 11:

- *«Федерація профспілок працівників морських нафтогазових промислів та інші проти Норвегії» (Federation of Offshore Workers' Trade Unions and Others v. Norway)* (ухв.), 2002 р.: заборона страйку постановою Уряду, що передбачає застосування процедури примусового державного арбітражу (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Асоціація науковців проти Ісландії» (Association of Academics v. Iceland)* (ухв.), 2018 р., §§ 28-35: законодавство, що запроваджує обмеження на страйк з боку профспілок та застосування процедури примусового арбітражу (неприйнятно — явно необґрунтовано).

Стаття 1 Першого протоколу :

- *«Стран Грік Рефайнеріз і Стратіс Андреадіс проти Греції» (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 1994 р., §§ 61-62 і §§ 73-75: арбітражні рішення, що мають силу остаточних і вважаються такими, що підлягають виконанню, розглядаються як «майно» у розумінні статті 1 Першого протоколу ; невиплата Державою компенсації за арбітражними рішеннями (порушення статті 1 Першого Протоколу);
- *«Трансадо – Транспортес Флувіас Ду Садо, С.А. проти Португалії» (Transado-Transportes Fluviais Do Sado S.A. v. Portugal)* (ухв.), 2003 р.: заявлене позбавлення майна без виплати компенсації внаслідок тлумачення арбітражним судом договору концесії; відсутність втручання з боку державних органів (неприйнятно — несумісно *ratione materiae*);
- *«Ріджент Компані проти України» (Regent Company v. Ukraine)*, 2008 р., §§ 61-62: тривале невиконання арбітражного рішення (порушення статті 1 Першого протоколу);
- *«Зедельмайєр проти Німеччини» (Sedelmayer v. Germany)* (ухв.), 2009 р.: невиконання арбітражного рішення щодо іншої Держави (неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Кін-Стіб та Майкич проти Сербії» (Kin-Stib and Majkic v. Serbia)*, 2010 р., §§ 83-85: часткове невиконання арбітражного рішення (порушення статті 1 Першого протоколу);
- *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р.: дисциплінарні санкції, накладені Арбітражним комітетом, що, ймовірно, позбавляють заявників майбутнього доходу (неприйнятно — несумісно *ratione materiae*);
- *«БТС Холдінг, а.с. проти Словаччини» (BTS Holding, a.s. v. Slovakia)*, 2022 р., §§ 71-73: невиконання арбітражного рішення, ухваленого Міжнародною торговою палатою (порушення статті 1 Першого протоколу).

Повторення загальних принципів

- Загальні принципи права на судовий розгляд: *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 92-96; *«Алі Різа проти Швейцарії» (Ali Riza v. Switzerland)*, 2021 р., §§ 72-77.
- Загальні принципи незалежного і безстороннього суду, встановленого законом: *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 138-144; *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, 2020 р., §§ 194-200.
- Загальні принципи права на публічне слухання: *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, 2018 р., §§ 175-177; *«Алі Різа проти Швейцарії» (Ali Riza v. Switzerland)*, 2021 р., §§ 113-115.

Подальші посилання

Документи Ради Європи:

- Резолюція ПАРЄ 2151 (2017 р.) про сумісність прав людини з арбітражними розглядами спорів між інвесторами та державою в міжнародних договорах про захист інвестицій
- Практичний посібник «Дисциплінарні та арбітражні процедури в галузі спортивного руху» (для використання органами судової влади)
- Практичний посібник «Захист прав людини в Європі в контексті дисциплінарних та арбітражних процедур спортивних організацій — Посібник з належної практики № 5 (2018 р.)»

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ З СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Провідні справи:

- *«Муту та Пехштайн проти Швейцарії» (Mutu and Pechstein v. Switzerland)*, №№ 40575/10 і 67474/10, 2 жовтня 2018 року (відсутність порушення пункту 1 статті 6 щодо заявленої відсутності незалежності та безсторонності САС; порушення пункту 1 статті 6 щодо відсутності публічного слухання в САС);
- *«Алі Різа та інші проти Туреччини» (Ali Rıza and Others v. Turkey)*, №№ 30226/10 і 4 інших, 28 січня 2020 року (порушення пункту 1 статті 6).

Інші справи згідно зі статтею 6 (цивільно-правовий аспект):

- *«Брамелід і Мальмстрьом проти Швеції» (Bramelid and Malmström v. Sweden)*, Рішення Комісії 31, № 8588/79 та 8589/79, 12 грудня 1983 року (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Літгоу та інші проти Сполученого Королівства» (Lithgow and Others v. the United Kingdom)*, 8 липня 1986 року, серія A № 102 (відсутність порушення статей 1 Першого протоколу, 14, що розглядається в поєднанні зі статтею 1 Першого протоколу, пунктом 1 статті 6 і статтею 13);
- *«Стран Грік Рефайнеріз і Стратіс Андреадіс проти Греції» (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 9 грудня 1994 року, серія A № 301-B (порушення пункту 1 статті 6 і статті 1 Першого протоколу; відсутність порушення пункту 1 статті 6 щодо тривалості провадження);
- *«Суованіємі та інші проти Фінляндії» (Suovaniemi and others v. Finland)* (ухв.), № 31737/96, 23 лютого 1999 року (стаття 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Пасторе проти Італії» (Pastore v. Italy)* (ухв.), № 46483/99, 25 травня 1999 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Трансадо – Транспортес Флувіас Ду Садо, С.А. проти Португалії» (Transado-Transportes Fluviais Do Sado S.A. v. Portugal)* (ухв.), № 35943/02, 16 грудня 2003 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано; стаття 1 Першого протоколу: неприйнятно — несумісно *ratione materiae*);
- *«Ріджент Компані проти України» (Regent Company v. Ukraine)*, № 773/03, 3 квітня 2008 року (порушення пункту 1 статті 6 і статті 1 Першого протоколу);
- *«Ейфаж С.А. та інші проти Швейцарії» (Eiffage SA and Others v. Switzerland)* (ухв.), № 1742/05, 15 вересня 2009 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно – несумісно *ratione materiae*; стаття 13: неприйнятно – явно необґрунтовано);
- *«Гранос Органікос Насьоналес С.А. проти Німеччини» (Granos Organicos Nacionales S.A. v. Germany)* (ухв.), № 19508/07, 12 жовтня 2010 року (стаття 6, що розглядається окремо і в поєднанні зі статтею 14: прийнятно);
- *«Суда проти Чеської Республіки» (Suda v. the Czech Republic)*, № 1643/06, 28 жовтня 2010 року (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Колгу проти Туреччини» (Kolgu v. Turkey)* (ухв.), № 2935/07, 27 серпня 2013 року (стаття 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Клаузекер проти Німеччини» (Klausecker v. Germany)* (ухв.), № 415/07, 6 січня 2015 року (стаття 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Таббане проти Швейцарії» (Tabbane v. Switzerland)* (ухв.), № 41069/12, 1 березня 2016 року (стаття 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);

- *«Ле Брідж Корпорейшн ЛТД С.Р.Л. проти Республіки Молдова» (Le Bridge Corporation LTD S.R.L. v. the Republic of Moldova)* (ухв.), № 48027/10, 27 березня 2018 року (пункт 1 статті 6 і стаття 1 Першого протоколу : неприйнятно — ідентичні по суті);
- *«Аполло Інжинірінг Лімітед проти Сполученого Королівства» (Apollo Engineering Limited v. the United Kingdom)* (ухв.), № 22061/15, 2 липня 2019 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Баккер проти Швейцарії» (Bakker v. Switzerland)* (ухв.), № 7198/07, 3 вересня 2019 року (стаття 6: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Промімпро Експортс енд Імпортс Лімітед і Сінекванон Інвест проти України» (Promimpro Exports and Imports Limited and Sinequanon Invest v. Ukraine)* (ухв.), № 32317/10, 10 вересня 2019 року (статті 6, 13 і стаття 1 Першого протоколу : неприйнятно — несумісно *ratione personae*);
- *«Медіейшн Берті Спортс проти Туреччини» (Mediation Berti Sports v. Turkey)* (ухв.), № 63859/12, 12 травня 2020 року (пункт 1 статті 6: неприйнятно — несумісно *ratione materiae*);
- *«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, № 48909/14, 18 травня 2021 року (порушення пункту 1 статті 6 і статті 10);
- *«Накі та Асоціація спортивних клубів AMED проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, № 48924/16, 18 травня 2021 року (порушення пункту 1 статті 6 і статті 10);
- *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, № 54540/16, 18 травня 2021 року (порушення пункту 1 статті 6 і статті 10);
- *Бег С.п.а. проти Італії» (Beg S.p.a. v. Italy)*, № 5312/11, 20 травня 2021 року (порушення пункту 1 статті 6);
- *«Алі Різа проти Швейцарії» (Ali Riza v. Switzerland)*, № 74989/11, 13 липня 2021 року (відсутність порушення пункту 1 статті 6);
- *«Ксав'є Лукас проти Франції» (Xavier Lucas v. France)*, № 15567/20, 9 червня 2022 року (порушення пункту 1 статті 6).